

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. אית ליה זכיה מדרבנן.....2
- ב. ישראל שלוח מעות מן הנכרי ... ונתגייר אם קודם שנתגייר זקפן עליו ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וכן נכרי שלוח מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית אם משנתגייר זקפן עליו במלוה ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית ... כדי שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה.....2
- ג. שטר שכתוב בו רבית ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית.....4
- ד. שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין ... גזירה שמא יגבה מזמן ראשון...5
- ה. ההוא גברא דמשכין ליה פרדיסא ... אזל קם אקנייה לבנו קטן והדר זבנה ניהליה זבני ודאי לא הוי זבני.....6
- ו. זוזי ... כמלוה על פה דמו ואינו גובה מנכסים משועבדים.....9
- ז. מודה בשטר שכתבו.....10
- ח. הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבת גובה מנכסים בני חורין.....12
- ט. אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין ואף על פי שאין לזה יש לזה 13
- י. היה הוא תחילה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש ... ועל הסיד מששקעו בכבשן.....15
- יא. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה ... וחכמים מתירים.....16
- יב. ופוסק עמו בשער הגבוה.....16
- יג. אלא בשוק של עירות דלא קביעי תרעייהו ... אפילו כדורמוס ... בחיטי דאכלבי וארבי דמשוך תרעיה טפי.....17
- יד. היו חדשות מארבע וישנות משלש אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו לקוטות מארבע ולכל אדם משלש אין פוסקין עד שיצא השער ללוקט ולמוכר ... פוסקין ללקוטות כשער הלקוטות.....18
- טו. הני בני בי רב דיזפי בתשרי ופרעי בטבת ... לויזן.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דף עב.

א. אית ליה זכיה מדרבנן

זכין לילד¹ קטן אפילו בן יום אחד², בין בפניו בין שלא בפניו. לפיכך יכול לזכות מתנה הלואה וכדומה לחבירו ע"י אחר, אף אם הוא קטן בן יומו, אבל אין זוכין לעכו"ם.

אולם כבר התבאר שאין הקטן ממנה שליח³. ולכן אינו זוכה על יד אחר⁴ המזכה עבורו למרות שהגיע הקן לגיל שזוכה בעצמו.

ב. ישראל שלוח מעות מן הנכרי ... ונתגייר אם קודם שנתגייר זקפן עליו ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית וכן נכרי שלוח מעות מישראל ברבית זקפן עליו במלוה ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו במלוה

¹ שו"ע ונ"י חו"מ רמנ יח

² ואף על פי שאינו בר שליחות, מ"מ אתי לכלל שליחות.

³ בדברי משפט הביא מדברי הר"ן ריש פרק האיש מקדש דאף דתיקנו רבנן לקטן זכיה ע"י אחר, מ"מ אינו יכול לעשות שליח, דבשליחות מילתא אלימתא הוא, וביאר הדב"מ דבריו שאם שלח הקטן שליח לקבל עבורו מתנה, לא אמרינן דהוי כאילו זכה עבורו ואין הקטן יכול לחזור, דבזה לא תיקנו לקטן שליחות, ודינו בזיכה ע"י אחר ויכול הקטן לומר אינו רוצה במתנה, כמו נבי גדול, שאין זכין לו בעל כרחו, ואף אם נאמר דאמירת קטן לאו כלום היא, מ"מ לא תיקנו לו זכיה בע"כ, וכתב עוד דאפשר שאם בא השליח ואמר לנותן, קטן פלוני עשאני שליח לקבל והנותן מסר לשליח, אינו בכלל זכיה כלל, שלא זכה הקטן, שהרי לא נתן לו אלא ע"ד שליחות הקטן ולא מדין זכיה, ושליחות הקטן אינה כלום, עיין שם.

⁴ נראה פשוט שאע"פ שקטן שהגיע לעוה"פ מתנתו מתנה, היינו דוקא כשהוא בעצמו מקנה לו, אבל אין הקטן יכול לזכות במתנה ע"י אחר, דזכיה מטעם שליחות, וכ"כ בנה"מ סק"י בשם המחנ"א ה' זכיה סימן לג, דבעינן שליחות בעל הממון, וכשהמזכה אינו בר שליחות אינו מועיל, ולפי"ז ה"ה עכו"ם אינו יכול להקנות ע"י אחר, והקשה המחנ"א דא"כ איך יכול לזכות מתנות כהונה לכהן ע"י אחר, הרי במתנות כהונה אין לבעלים אלא טוה"ג ואין זה בדעת אחרת מקנה משום דלא השיב כבעל הממון, ותירץ הנה"מ דבמקום שאין לו בעלים כלל יכול לזכות בעצמו בלי דין שליחות, ורק כשצריך להוציא מרשות בעל הממון צריך דין שליחות. עוד כתב בשם המחנ"א שאם מזכה ה' סלעים לכהן ע"י אחר לא מהני משום שהזיכוי לא מהני אלא שלא יוכל הוא לחזור בו, אבל עדיין הייב באחריות, וכל זמן שלא נפטר מאחריות לא קיים מצות פדיון, והסכים עמו הנה"מ, והוסיף שאפילו נתן ה' סלעים לשלוחו של כהן לא יצא, עד דאתי ליד כהן ממש, דכתיב ונתן לכהן ולא לשלוחו, עיין שם. ועיין פתחי חושן חלק ח פרק יא הערה עא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**גובה את הקרן וגובה את הרבית אם משנתגייר זקפן עליו
במלוה ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית ... כדי
שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה**

ישראל שלוח⁵ מעות מגוי בריבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר הגוי המלוה, אם זקפו את כל החוב בשטר⁶ קודם הגירות גובה הגר את הקרן ואת הריבית, בין הרבית שכבר הגיע זמנה ובין הרבית על חודשי החוב הבאים בהמשך⁷, שהואיל שזקפן עליו במלוה קודם שנתגייר נעשה כולו קרן משעת זקיפה וחשוב כגבוי,

אולם אם הלוח אינו רוצה לשלם אם הרבית שתעלה אין מחייבין אותו לפורעה.

ואם לאחר הגירות זקפן עליו במלוה גובה את הקרן אבל לא את הריבית, ואפילו הריבית שעלו קודם שנתגייר אסור ליקח, הואיל וזקפו אחר שנתגייר⁸. וכן אם לא זקפו כלל אינו יכול לגבות את הרבית⁹. אולם אם קודם הגירות כבר גבה את הרבית כולה גם הרבית על החדשים שאחר הגירות, אינו חייב להחזיר¹⁰.

⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קעא א

⁶ רש"י בשמעתין כ' דלאחר זמן הישב עמו על הרבית וכתב לו שטר עליהם כך וכך אני חייב לפלוני וגובה את הרבית דבשעת הזקיפה הוי כגבוי ומשמע מדברי רש"י דדוקא כשכלל הכל בשטר אבל אם חשב עמו כנ"ל ואומר לו בע"פ דברים אלו בפיו מעתה אני חייב לך כך וכך נוסף על מ"ש בשטר לא מקרי זקיפה ועי' ברמ"א חו"מ סי' ס"ז ועי' יו"ד שכ' די"א דמקרי זקיפה מיד שכתב בפנקסו כל החשבון ביחד עיין שם ועי' בכנה"ג בחו"מ שם בהגהות ב"י אות ל"ח ושלחן גבוה ס"ק א' ועי' בחידושי מהרא"ל ס"ק א' מ"ש בזה וכ' מיהו נראה דדוקא אם הושב עמו לאחר ההלואה או אמרינן דבדברים בעלמא לא מקרי זקיפה אבל אם בשעת הלואה הלוח לו סלע בחמשה דינרין וזקף לו חמשה דינרין במלוה ודאי הו"ל בזקיפה מיד דבשעת ההלואה נתחייב לו מיד עיין שם. דרכ"ט שם ג

⁷ ש"ך א

⁸ ש"ך שם ב

⁹ שאסרו לו חכמים, ולא משום הומרא אלא משום כבודו כדי שלא יזכרו לו שם דגיות בגירות, ויש לו לחוש לכבודו. לבוש וש"ך ב אולם דעת הפרישה להתיר הרבית שעלתה כבר.

¹⁰ חי' רע"א ועיין ברית יהודה פרק ל הערה יח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

גוי שלוחה מישראל בריבית ונתגייר, אף על פי שזקפן עליו אחר שנתגייר גובה מן הגר את הקרן וריבית, שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה¹¹. מיהו אחר שנתגייר אינו גובה ממנו אלא הריבית שעלה עליו בעוד שהיה גוי, אבל ריבית שעלה אחר שנתגייר אינו צריך ליתן, שהרי ישראל הוא ואסור לקבלו ממנו. ולא דווקא זקפן עליו במלוה אלא אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא גבי גוי שלוחה מישראל בריבית¹².

ג. שטר שכתוב בו רבית ... גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ל: ששטר שיש בו רבית¹³, והרבית מפורש בשטר, כמה הקרן וכמה הרבית, אינו גובה בו את הרבית, אבל גובה בו את הקרן אפילו ממשעבדי¹⁴, בין ברבית של תורה ובין ברבית דרבנן¹⁵.

¹¹ עי' בשו"ת ברית יעקב היו"ד סוף סי' נ' שנסתפק בעכו"ם שקיבל עליו להתגייר והלוה לו אחד ברבית אם מותר לקבל ממנו הרבית אחר שנתגייר דהכא יש לומר שלא שייך שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר כיון שכבר קיבל עליו להתגייר קודם שלוחה או אפשר דמה שקיבל עליו בהיותו עכו"ם להתגייר לאו כלום הוא דהא אינו מצווה ע"ז להתגייר וקודם שמל וטבל לאו כלום הוא וגבי אמרינן אשר פיהם וכו' וא"כ אכתי יש לחוש שיאמרו דבלא"ה לא היה נתגייר והיה חוזר מקבלתו ורק משום הלוואתו של זה לא חזר בו וסיים בצ"ע עיין שם לבוש וש"ך ג למרות שיש מתירים (הטור) טוב להחמיר

¹² שו"ע ונו"כ נב א, יו"ד קסא י ואפשר דאתי לאשמועינן שאין קונסין קרן אטו רבית או שלמרות שהתחייב בשטר אין גובין הרבית. וצ"ע

¹³ דכיון שהרבית מפורש בו, לא יבואו לטעות ולגבות את הרבית, ולא קיי"ל כר"מ דקנים היתרא אטו איסורא ואינו גובה אף את הקרן,

¹⁴ ביאר הסמ"ע בהו"מ כאן שאין השטר נפסל מחמת פסול העדים במה שחתמו על שטר כזה ועברו על לא תשימון, דקאי נמי אעדים, משום דלא משמע לאינשי דקאי אעדים, כלומר שאינם יודעים שעוברים כזה איסור, והוא מדברי התוס' ועוד ראשונים, אולם הש"ך שם סק"א הביא דעת הרמב"ן שבאמת העדים פסולים, ומפרש מ"ש בגמרא שטר שיש בו רבית גובה ממשעבדי, היינו בשטר שכתוב בו סתם ולא ידעו העדים שיש בו רבית, וקמ"ל דגבי ממשעבדי ולא גזרינן שמא יגבה הרבית, ולא קנסין היתרא אטו איסורא, והביא הש"ך עוד כמה פוסקים שפירשו כן, וכתב הש"ך שהוא ספיקא דדינא, וכתב שזה גם דעת הגדו"ת שאם גבה בעל השטר אין מוציאין מידו. עוד כתב הש"ך בשם הגדו"ת שאם נכלל רבית דרבנן עם הקרן, לכו"ע גובה ממשעבדי, ולא גזרו קרן אטו רבית אלא בדאורייתא, וגם לרמב"ן לא נפסלו העדים, כיון שלא עברו על דאורייתא, והוסיף הש"ך דמיירי כשידוע שהעדים ידעו שיש בשטר רבית, דאל"כ בלא"ה העדים כשרים אף להרמב"ן, ועי' בט"ז יו"ד שם ובנקודה"כ שם. ועיין בקצה"ח שם סק"א ובנתי"ה"מ בדעת התוס' והראשונים בפסול עדי רבית.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם אין הרבית¹⁶ ניכרת בשטר, כגון שכלל הרבית עם הקרן בסכום אחד, פסול¹⁷, ויש אומרים¹⁸ שברבית דרבנן אין השטר נפסל.

ד. שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין ... גזירה שמא יגבה מזמן ראשון

כבר התבאר במסכת ראש השנה דף ב: ולעיל דף יז: ששטרי חוב¹⁹ המוקדמים, כלומר שהזמן המופיע בשטר קודם לזמן שבו אירע תוכן השטר, פסולים, שהרי טורף בהם לקוחות שלא כדין. ולפיכך קנסו אותו חכמים, ולא יגבה בשטר מוקדם אלא מבני חורין²⁰, גזרה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו.

וכשבא²¹ לבית דין בשטר כזה לתבוע את הלוה, גובה בו מיד מבני חורין וקורעין את השטר, או שכותבין לו פסק דין על הלוה וממילא טורף אף ממשעבדי מיום שנכתב הפסק דין, אבל אין מוסרים לו השטר שיגבה מהלוה מבני חורין, דהא יש לחוש שיגבה בו ממשעבדי מזמן ראשון ואם יטעון הלוה פרעתי, דינו כטוען כן בשאר שטרות. וי"א דפסול לגמרי ונאמן לומר פרעתי, אבל אינו נאמן לומר²² לא היו דברים מעולם. וכן עיקר.

¹⁶ שו"ע שם ויו"ד שם ח

¹⁷ גזרינן שמא יבא לגבות בו הרבית, וכתב הסמ"ע שם סק"ב דלא מהני אם יכתוב בו שאין לגבות בו הרבית, כיון שמתחלה נכתב בפסול, קנסינן ליה שלא לגבות ממשועבדים גם הקרן, והש"ך כתב שאם המלוה כתב כן קודם שנראה לב"ד מהני שלא לפוסלו, עי' ערך ש"י, ועי' פרק ו. כתב הרמ"א ביו"ד שם, שכל מי שבא לידו שטר כזה חייב לקורעו, ובש"ך כתב בשם הב"י והד"מ שאפילו מפורש בו רבית דאורייתא חייב לקורעו, משום דחיישינן לב"ד טועין, וצ"ע, ועי' מ"ש בברית יהודה פרק א ובקיצור בר"י פרק א.

¹⁸ ש"ך סק"א בשם הגדו"ת, ובהידושי רעק"א הוכיח מדברי התוס' דאף בדרבנן פסול.

¹⁹ שולחן ערוך ונו"כ הלכות הלואה סימן מג סעיף ז

²⁰ ואפילו אם יקחו הב"ד השטר בידם ולא יתנו לטרוף מזמן ראשון, או שיכתבו ב"ד על השטר, שטר זה לא יטרוף בו כי אם מזמן זה, אפ"ה אינו גובה ממשועבדים משום קנס, כיון דמתחילת כתיבתו היה ראוי ועומד לטרוף בו מזמן ראשון. סמ"ע שם י

²¹ ש"ך י

²² דלא כהש"ך [סקי"ב] שסובר דהוי מפי כתבם ונאמן לומר להד"מ. ואם הלוה מודה, חייב לשלם לכו"ע. ש"ך [סקי"א]

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אבל מ"מ²³ לכולי עלמא גובה מהלוח כשהוא מודה שהוא חייב או כשיש עדים בזה. וכותבין לו פסק דין על הלוח, וממילא טורף אף ממשעבדי מיום שנכתב הפסק דין.

שטרי חוב המאוחרים, כשרים, שהרי הורע כוחו של בעל השטר, שאינו טורף אלא מזמן השטר. ואף על פי שלא כתבו בו שהוא מאוחר, הרי זה כשר.

דוקא²⁴ בשטרי הלואה. אבל בשטרי מקח וממכר, אפילו מאוחרים פסולים, אלא אם כן כתב האיחור בפירוש, דאיכא למיחש שמא אח"כ יחזור וימכרנה להמוכר, ויוציא אח"כ זה השטר שזמנו מאוחר ויאמר חזרתי ולקחתי ממך פעם שנית.

ה. ההוא גברא דמשניין ליה פרדיסא ... אזל קם אקנייה לבנו קטן והדר זבנה ניהל'יה זביני ודאי לא הוי זביני

המוכר מתוך²⁵ אונס למרות שמכירתו מכירה, יש לו תקנה ע"י שימסור מודעא²⁶ בפני עדים²⁷ קודם שימכור, ואומר להם דעו שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלונית לפלוני מפני אונס, ואז המכר בטל, ובכל אונס²⁸ שהוא כותבין מודעא ומועיל לבטל המקח, בין שהאונס בא ע"י עכו"ם ובין שבא ע"י ישראל, בין באונס הגוף ובין באונס ממון, ויש אומרים²⁹ שהוא הדין אם הפחידו בדבר שאפשר לו לעשות חשבו ג"כ אונס, ויש חולקים בזה³⁰.

²³ ש"ך ס"ק יד

²⁴ שו"ע ונו"כ שם יג

²⁵ שו"ע ונו"כ הו"מ רה א

²⁶ פירש הסמ"ע סק"ו שלשון מודעא הוא לשון ידיעה שמודיע לעדים הענין, ויש מפרשים מודעא לשון יסורים לשון ויודע בהם, ור"ל שמוסר לעדים יסוריו שמחמתן מוכרח למכור.

²⁷ במשפ"ש הביא בשם הרמ"א באהע"ז סימן קלד סעיף א דמודעא בפני שנים זה שלא בפני זה מהני, והוא מדברי הריב"ש, ובשער משפט סימן פא סק"ו מביא ד מצטרפין לגלוי דעת שהיה אונס דמהני, וכמ"ש הרמ"א בסימן רה סעיף ט גבי שטר מודעא שאין בו זמן. עוד כתב במשפ"ש בשם הב"י באהע"ז שם שאם לא היתה המודעא בפני עדים, אף על פי שהבע"ד מודה אינו כלום, אלא שהרמב"ן מסתפק במסר מודעא בפני הבע"ד ובפני ע"א אם מהני.

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ז

²⁹ שו"ע שם כתב דה"ה אם הפחידו חשיב אונס, והרמ"א כתב בשם מהרי"ק דהפחדה לאו כלום הוא, דעביד איניש דגזים ולא עביד, ועי' ביאור הגר"א, ובנה"מ ס"ק יב הקשה עפ"י דברי מהרי"ט בשיטת הרא"ש דכיון שמוסר מודעא והראה לעדים שמחשיבו לאונס חשיב אונס, וא"כ גם מהרי"ק מודה במסירת מודעא, ועי' נחלת שבעה סימן מג בסוף הסימן.

³⁰ וכתב הנה"מ בשם המהר"ש שאם הפחידו לתבעו בערכאות ש"ג דלכו"ע לא הוי אונס, שלא אמרו במפחידו דהוי אונס אלא בדבר דברי הויקא, אבל ערכאות לאו ברי הויקא, שלא כל התובעים בערכאות

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המשכיר שדה³¹ לחבירו לעשר שנים, ולא היה ביד המשכיר שטר שהוא מושכר, ולאחר שאכלו השוכר ג' שנים, אמר השוכר למשכיר שאם לא תמכור לי השדה, אכחיש שהשדה שכורה בידי, ואטען לקוחה היא בידי, והרי אכלתי שני חזקה, אמרו בגמרא שגם זה אונס, ואם מסר מודעא³² בפני

נוצחים, ולכאורה נראה שאם ידוע לו בודאי שבדיניהם ינצח התובע שלא עפ"י דיני ישראל, אפשר דחשיב ברי הויקא, וע"י משפט שלום שהביא מדברי האחרונים, וסיים דהכל לפי ראות עיני הדיין.

³¹ שו"ע ונו"כ שם שהא מעשה דפרדיסא כאן

³² והסכמת הפוסקים דמ"מ בעינן מודעא, אבל בלא מודעא המקח קיים, והב"י (סוף אות ד) כתב בשם מ"כ בשם הרמב"ן שלא הצריכו חכמים מודעא אלא במי שמאנס או מגזם להזיק בגוף המוכר או בממון אחר הו"ן מן המקח, אבל מי שמוחזק במקח ומגזם בו עצמו לכבשו בעובדא דפרדיסא, אין צריך מודעא (וע"י בב"י שם באמצע דבריו שהביא גם בשם הרמב"ן בחידושי שכתב כן), וסיים הב"י שכ"כ העיטור בשם גאון, ובשם הריב"ש כתב שהסכים ג"כ לפירוש זה, והוסיף שאף לדברי רוב האחרונים שפירשו בעובדא דפרדיסא שצריך מודעא, יש לומר דדוקא בכה"ג שבא הפרדס לידו בהיתר ועביד איניש דגזים ולא עביד (ואפשר שכונתו שלא הוחזק כנגב), אבל מי שתוקף המקח בזרוע ואח"כ קונה אותה הא חזינן דגזים ועביד, ע"כ, ומ"מ בשו"ע לא הובא גם חילוקו של הריב"ש, ומשמע דאף בכה"ג בעינן מודעא, וצ"ע.

וברשב"ם הביא בשם הר"ח שהקשה בעובדא דפרדיסא, איך ידעו העדים באונסו של בעל הפרדס, שאם בפני העדים אמר לו השוכר, הרי א"צ מודעא, אלא יעידו ששמעו לזה שבא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול הבעלים את שלו, ולכן פירש שבא בעל הפרדס לפני עדים וסיפר להם שזה רוצה לגזול הפרדס ממנו בטענותיו, ואמר לעדים אני אתבע אותו לפניכם ותשמעו שמוען שלקחו ממני, ואח"כ בא בעל הפרדס לישוכר בחשאי ואמר לו אני מסכים למכור לך ואמר לו כתוב לי שטר מכירה שלא בפני (שהרי כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו), והביאהו לי ואתן לך המעות, והלך וסיפר לפני העדים מה שאמר לו, וקודם שכתב שטר מכירה ומסר לו, אמר לעדים אתם שמעתם שטען לקוחה היא בידי זה ג' שנים, ואני אכתוב לו שטר מכירה מהיום, ואני מוסר מודעא בפניכם שלא ברצון אני מוכר לו, אלא מפני שכופר בשכירות, ואח"כ יתבע אותו לדין ויוציא ממנו הפרדס כשיראה השטר מכירה שנכתב לאחר מסירת המודעא, והוא לא יתן לבו לטעון שג' שנים היתה לקוחה בידי קודם שטר זה, ע"כ, ולדברי הר"ח צ"ע למה לא יעלה על דעתו לטעון שלקחו לפני ג' שנים, ויכבוש שטר המכירה מהיום, ושוב לא יוכל להוציא ממנו הפרדס.

והרמב"ם (פ"י מה' מכירה ה"ד) כתב (והעתיקו בשו"ע סימן רה סעיף ז) וז"ל, לפיכך אם תבעו המשכיר בב"ד וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואח"כ מסר המשכיר מודעא, ואח"כ מכר לשוכר שכפר בו, הרי הממכר בטל, שהרי יש לו עדים שהוא אונס, והם העדים שכפר בפניהם בב"ד, והם עדי המודעא, וכן כל כיוצא בזה, וביאר המ"מ דברי הרמב"ם כעין פירוש הר"ח, ובסמ"ע האריך ג"כ לבאר דברי הרמב"ם והשו"ע, ומפרשם כדברי הר"ח, והביא מדברי הלבוש שכתב דאיירי שהטמין עדים אחורי הגדר ושמעו שלא נתרצה למכור לו ע"י גיוזם זה שאמר לו אם לא תמכרנו לי אכבוש לשטר משכנתא, והם דברי הרשב"א והג"י, ותמה הסמ"ע דאם שמעו העדים שאמר לו כן לא היה לו למכרו לו, שיביא המשכיר לכי"ד אותם עדים ששמעו מה שאיים עליו, ויוציאו השדה מידו בלא מכירה ובלא מודעא, והט"ז תירץ ליישב דברי הלבוש דיש לומר דהשוכר לא הוציא מפיו כלום, אלא המשכיר התחכם לומר לו כיון שאתה רוצה לכבוש שטר המשכנתא הריני מוכר לך למכור לך, וכונתו שעל סמך מה ששמעו העדים מאחורי הגדר שהמשכיר אמר כן, אינו יכול להוציא השדה מידו, שהרי לא שמעו האיום מפי השוכר, ולכן הוצרך למכור ולמסור מודעא קודם.

ובנה"מ ס"ק יג כתב להסביר עפ"י דבריו בפתחה לסימן זה דמ"ש בגמרא דכתבינן מודעא אפילו אמאן דציית דינא, משום דשמא אין לו ב"ד מזומן, ומעתה מה שהוקשה לפוסקים מהיכן ידעו העדים שהוא אונס, מתורין שפיר ע"י שיטמין עדים וישמעו שהוא מאיים להכחיש השכירות, ולא קשה מה שהקשה הסמ"ע דלא היה לו למכור רק להוציא השדה ע"י העדים, שע"ז אמרו דכתבינן מודעא אפילו במקום שיוכל להוציא ע"י ב"ד, עיין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עדים שמוכר לו השדה בכדי שלא יוכל לטעון לקוחה היא בידי מכבר, המכר בטל.

לא אנסוהו³³ למכור אלא מתוך שהיה דחוק למעות הוצרך למכור, ואפילו אנסוהו ליתן מעות ומחמת שלא היה לו הוצרך למכור, אין זה אונס³⁴, ואפילו כתב מודעא המקח קיים.

המודעא צריכה להיות קודם המכירה, שלאחר המכירה אינו יכול לבטלה ע"י מודעא. ויש אומרים³⁵ שאם מסר המודעא לפני המכירה יכולים העדים לכתוב שטר המודעא גם לאחר המכירה, ושטר מודעא שאין בו זמן ואין יודעים אם נעשה קודם המכר או אח"כ, המודעא כשירה³⁶ ומבטלת המקח³⁷.

שם, ולכאורה צ"ע תירוצו של הנה"מ, דנהי דכתבינן מודעא אמאן דציית דינא ולא אמרינן שהיה לו לתובעו בכ"ד, היינו באונס מקרי והוא זקוק עתה למעות או אונס אחר ועד שימצא ב"ד יתקיים האונס, אבל בהך דפרדיסא שיש לו זמן עד עשר שנים, שפיר הקשה הסמ"ע שלא היה לו למהר ולמכור, דבודאי עד כלות שני המשכנתא בודאי ימצא ב"ד להוציא ממנו השדה, ואפשר דלא פלוג בזה, וצ"ע.

ובנה"מ תמה על לשון הרמב"ם דמשמע דמשום אונס ומודעא המקח בטל, והרי במטלטלין כה"ג קו"ל שגזל אין הבעלים יכולים למכור, משום שאינו ברשותו, כמ"ש בסמ"ע ר"א סעיף ז, וכתב להוכיח מכאן כסברת הבית שמואל דלגזלן עצמו יכול למכור, ודלא כסברת השארית יוסף.

³³ שו"ע ונו"כ שם יב

³⁴ וכתב הש"ך ס"ק יא דדוקא כשמכר לאחרים, אבל כשמכר לגזלן עצמו הוי אונס, ואם מסר מודעא המקח בטל, ועי' באר היטב סק"ד.

ובנה"מ סק"י כתב שאם אנסו אתם וידוע שאם ימכור לו יפטרנו מהאונס, השיב אונס ומהני מודעא לבטל המקח, עיי' שם, ונראה כונתו דכיון שידוע שבוהו יפטרנו מהאונס, ה"ז כאילו אנסו בפירוש שימכור לו.

³⁵ (לט) קצה"ח סק"א, והביא גם מדברי הר"ן בפ"ב דכתובות שמפרש כן מ"ש מודעא ניתן לכתוב, עיי' שם.

³⁶ מאחר דידעינן באונסיה מסתמא מסר המודעא קודם לכן, והסביר הסמ"ע ס"ק כג דאע"פ שאין אנו יודעים האונס אלא ע"י שטר זה, מיקרי ידעינן אונסיה והטעם דאמרינן שמסתמא נכתב קודם, כתב הסמ"ע ס"ק כד דמוקינן עדים על חזקתן שלא היו חותמין אם לא שידעו שהוא קודם המכירה, ובקצה"ח סק"ז הביא בשם הב"ח שכתב דכיון דספיקא היא אוקי ארעא בחזקת מרא קמא והמכירה בטלה, וכתב הקצה"ח שלפ"ז בפשרה שדינה כמכר, כמ"ש בשו"ע סעיף ג וסעיף ו, אם התובע הוציא מסירת מודעא, אוקי ממונא בחזקת הנתבע והפשרה קיימת. ובפת"ש סק"ח הביא מדברי שו"ת שיבת ציון סימן קיא בשם שו"ת מהר"ט שמפקפק על הטעם שהביא הסמ"ע שהרי אין העדים צריכים לחקור אם כבר מכר או לא, שאינם מעידים אלא על המודעא והאונס, ואח"כ יברר המוכר שהמודעא היה קודם, ולכן כתב המהר"ט טעם אחר דכיון שיש ספק אימת נעשה, אמרינן יד בעל השטר על התחתונה, והוא כעין סברת הב"ח, והשיבת ציון כתב דהתינה אם המודעא הוא על דבר שאין לו קול, כגון במכירת מטלטלין וכיוצא בזה, אבל אם המודעא על מכירת קרקע שיש לה קול, ע"כ אנו צריכים לטעם הסמ"ע, שמסתמא היו יודעים אילו כבר מכר, ולא היו חותמין על מודעא שלא כדין..

³⁷ רמ"א שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ולפיכך עצה טובה³⁸ לממשכן שדהו למחות בסוף כל ג' וג', שמא יכבוש המלוה היורד לשדה שטר המשכונא אחר שישתכח הדבר ויטעון לקוח הוא בידי, כמעשה המתואר כאן בסוגיא.

וכן יש עצה שיכתוב לו מלוה שטר הודאה שיורד בה במשכונא ולעולם לא אהא נאמן לומר לקוחה היא בידי כל זמן ששטר זה בידך³⁹.

ו. זויי ... כמלוה על פה דמו ואינו גובה מנכסים משועבדים

נתנה הממשכן⁴⁰ לבנו במתנה המתנה קיימת, שהרי אין לזה בגוף הקרקע כלום אלא הפירות, ואם חזר אחר כך ועשה שטר מכירה לבעל המשכונא שטר המכירה אינו כלום, ואפילו המעות שנתן יתר על המשכונא אינה אלא כמלוה על פה, שלא חל שיעבודא על הקרקע שכבר נתנה לבנו.

וכן מי שמכר⁴¹ שדהו באונס ומוסר מודעה קודם לכן בענין שהמכר בטל, המעות של האונס שביד המוכר שנתן לו בעד השדה יש להם דין מלוה על פה ואינו טורף ממשעבדי בכח השטר שבידו, שאין לו דין שטר כלל כיון דשלא כדין כתבוהו שלא ניתן ליכתב⁴², וגם נאמן לומר פרעתי, ויש מפקקים בזה⁴³. וכן הדין בכל שטר שלא ניתן ליכתב, כגון שטר מכירה

³⁸ שו"ע ונו"כ שם קנ א

³⁹ רמ"ך בשיטה מקובצת כאן.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴¹ שו"ע ונו"כ עו ו

⁴² שכל שלא ניתן לכתוב מכח איסור ריבית או משום דהמכירה נעשת באונס, הדין כן אבל היכא דלא עשה הלוקח איסור בקנינו, אף שהמכירה בטילה מכח המוכר שבא עליו בערמה שמכרה או נתנה תחילה לאחר, ודאי המעות שנתן לו וכתבו בשטר או שכתב לו בשטר סתם שקיבל מידו כל דמי המכירה, יש לו דין מלוה בשטר לטרוף אפילו ממשעבדי דקלא אית ליה לשטרא, והוה להו להלקוחות לאודורוי ולידע שיש לו ללוקח זה אחריות אנכסי דהמוכר בשיווי של שדה שקנה. וזה ברור ופשוט בעיני, ולא כתבתיהו אלא שראיתי מגמגמיין בזה כיון שכתב המחבר כאן סתם. סמ"ע ג והרב הט"ז (סעיף ב ד"ה אינם) השיג על הסמ"ע, ודעתו דאף בכד"ג הוי מלוה על פה, דהא שטר לא ניתן לכתוב. והתומים [סק"א] מסיק כסמ"ע.

⁴³ כ"כ הטור [סעיף י"א]. ובב"י לא כתב על דין זה דבר, רק כתב שהוא מפרק איזהו נשך בעובדא דפרדיסא]. ובאמת לא הוזכר בש"ס שם שנאמן לומר פרעתי, ואדרבה משמע לכאורה בש"ס שם דלא מיבעיא ליה אלא אי גבי ממשעבדי, אבל מבני הרי פשיטא ליה דנבי ואינו נאמן לומר פרעתי, רק התוספות שם [ד"ה אמר] כתבו דפשיטא ליה דנאמן לומר פרעתי, וכן בתשובת רשב"א [ח"ב סי' קפ"ח] שהביא ב"י ס"ם זה משמע להדיא דנאמן לומר פרעתי, אבל בבעל התרומות ריש שער מ"ז כתב דמבני הרי מיהא גבי, ואי טעין פרעתי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי, עכ"ל. וכ"כ הריב"ש ר"ם שפ"ב. ולפי מה דמדמו הבעל התרומות והריב"ש התם האי דינא לשטר מוקדם, וכדמשמע לכאורה בש"ס התם [ע"ב] דדמי להדדי, א"כ הא רוב הפוסקים וגם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שיש בו תנאי איסור רבית וכדומה, שאין בו ממש כלל ואפילו לראיה בעלמא אין בו ממשות. אבל מכר שאינו שלו כגון שדה גזולה, קרוי ניתן לכתב ולכך טורף הדמים ממשעבדי⁴⁴.

וכן בכל מקום שנאמר⁴⁵ שלא היה לעדים לכתוב ולחתום, והם עברו וכתבו וחתמו ונתנו למלוה, אינו נחשב כשטר אלא כפנקס של זכרון דברים בעלמא, ואם טוען פרעתי נאמן בשבועת היסת, דשמא פרע ולא בקש שיחזיר לו השטר, או שיתן לו שובר, שהוא לא ידע שיש עליו שטר, שסמך שהעדים לא יכתבוהו כיון שבדין אין כותבין. מיהו יש אומרים שאם נתקיים השטר בבי"ד דנין על פיו, דודאי ידע מן הקיום דאית ליה קלא.

דף עב:

ז. מודה בשטר שכתבו

כבר התבאר במסכת כתובות דף יט. ולעיל דף ז. שלהלכה מלוה⁴⁶ שהוציא שטר שאינו מקויים ואינו מוצא עדים לקיימו, והלוה מודה שכתבו אלא שטוען פרעתי, נאמן, במיגו שאם רוצה יכל לשקר ולא היה מודה שכתבו אלא הי טוען מזויף הוא⁴⁷, ואפילו אם כתוב בו נאמנות אינו מועיל לו כלום לבעל השטר ששטר שאינו מקויים הרי הוא כנייר סתם.

וכן הדין בכל מה שיטעון הלוה טענה שמבטלת את השטר, כגון אמנה⁴⁸ כלומר⁴⁹ שטוען אמת שמדי בא השטר הזה ליד התובע, אבל לא הלוה לי

המחבר גופיה פסק לעיל סימן מ"ג סעיף ז' בשטר מוקדם דגובה מבני חרי, וע"כ צ"ע לדינא. ובאורים כא כתב ואף על גב דגבי מוקדם פסק המחבר (לעיל סי' מג ס"ז) דאינו נאמן לומר פרעתי, זהו גרע, דשם גופו של שטר אמת רק חכמים קנסוהו, מה שאין כן זה דכל שטר חספא בעלמא וגרוע מכתב ידו. ועיין תומים (סק"ט) מה שכתבתי ליישב דברי בעה"ת (שער מז ח"א) דחולק וסבירא ליה דאינו נאמן לומר פרעתי, ולמה השמיט מחבר דעתו. והא דאמרינן דאין טורף משעבדי היינו אם יצא השדה מתחת ידו, כי בא בע"ה וטרפה, אבל אם רוצה זה שמכר שדהו באונס לטרוף ממנו גוף שדה, ודאי דאינו יכול אם לא מחזיר לו מעותיו, סמ"ע (סק"כ).

⁴⁴ אורים כב

⁴⁵ שו"ע ונו"כ לטו

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם פב א

⁴⁷ והפה שאסר הוא הפה שהתיר. סמ"ע שם א

⁴⁸ והדבר פשוט שדין זה הוא מוכרח בש"ס דאמנה שוה לפרוע בזה ואין חולק על זה, ואין כאן מקום להאריך בזה ודלא כספר גדולי תרומה שער י"ז ח"א [ס"ג] דף (צ"ה) [צ"ח] ע"ג שהאריך להקשות על הבי"ב בזה. ש"ך שם

א

⁴⁹ סמ"ע שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עדיין, אלא הכנתי את השטר ונתתיהו לידו שבאם אצטרך למעות ילוה לי עליו, והאמנתיהו שלא יתבעני כל זמן שלא הלוח לי.

וכן כשטעון כתבתיו ללוות בו כשאצרך לכסף, ולא לויתי וגם לא נתתיהו ליד זה התובע, אלא מידי נפל והוא מצאו⁵⁰.

וכן כשטעון שההלואה נעשתה על תנאי ולא נתקיים התנאי, או שאמר קטן הייתי כשנכתב השטר⁵¹, במיגו שאם היה רוצה היה משקר ולא היה מודה, שהרי שטר זה שאינו מקוים הרי הוא כנייר בעלמא ועל מה תסמוך על טענת הודאת הלוח והוא עצמו הרי מבטלו.

וכל זה כשאמר תיכף תוך כדי דיבור⁵² שאמר שהוא שטר אמת, אבל השטר פרוע או אמנה וכדומה, אבל לאחר כדי דיבור, שוב אין יכול לומר שום דבר לבטל השטר שהרי זה מגו למפרע⁵³.

⁵⁰ סמ"ע שם

⁵¹ ועדיף מיגו זה על חזקה "אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול". כנזכר. סמ"ע שם ב ובש"ך שם ג הביא שאפילו אם מיגו לא עדיף על חזקה כתב הנמק"י שהוא משום דנוקי ממונא בחזקת מאריה. ואפילו למאי דקיי"ל דחזקה עדיף אפילו נגד חזקת ממון אין כל החזקות שוות. וצ"ל כוונתו שחזקת שחתמו על השטר בכשרון אינה כשאר חזקות דאל"כ אמאי נאמן לומר אמנה הרי חזקה שלא יחתמו ברשיעי אלא ע"כ שאינו רשיעי ממש אלא עולה, ואינם נפסלים בזה. שו"ר בחבל יוסף שביאר שהכא הוי חזקה גריעי כיון שאינה אלא על פיו שהרי לולי דבריו היינו אומרים מזויף הוא וליכא כלל חתימת העדים.

⁵² ועיין שער משפט שם א שפקפק בזה

⁵³ אורים שם ב מהט"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י"א שבכל אלו נאמן אפילו טוען שהעדים ידעו מכל הנ"ל⁵⁴. וי"א⁵⁵ שאינו נאמן בכל הנ"ל מלבד אם טוען שקטן היה והעדים לא בדקו אבל אם טוען שידעו שהיה קטן או שהיה שטר אמנה או כתב ללות ולא לזה אינו נאמן ונחשב זה כמיגו במקום עדים.

אם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבי"ד⁵⁶, הרי הוא כשאר שטרות וגובה בו אפילו מלקוחות שקנו מהלוה לאחר שטען פרוע⁵⁷.

ח. הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין

⁵⁴ וא"כ לפי דבריו העדים רשעים, אפ"ה נאמן כיון דאית ליה מיגו. וראיה שהרי בנמק"י כתב שנאמן הלוה לומר קטן הייתי אע"ג שהזקה שאין העדים חותמים על שטר שנעשה בקטן. ואף על גב דאמרינן לעיל ולהלן דהעדים שאומרים אמנה היו דברינו או קטן היה אין נאמנים מטעם שהם רשעים. היינו כיון שהם עצמם אומרים כתב ידנו הוא זה אלא אמנה היו דברינו כו', אמרינן אין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים, משא"כ הכא שהלוה אומר כן שהוא שטר אמנה, ואי אפשר לקיים השטר, ואין העדים לפנינו שאומרים כתב ידנו הוא, נאמן במיגו. ש"ך שם ב ועיין ערך ש"י שם ב שהביא מהנתיבות סימן ס"ט ס"ב סק"ז כתב דמגו דמזויף עדיף משאר מיגו כיון דאנן טענינן מזויף וצריך דוקא הודאתו שצויה לחתום הוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואהני אפילו במקום עדים כמו שכתבו תוספות בפרק מרובה [ב"ק] דף ע"ב [ע"ב] בד"ה אין לך, משום הכי מהני אפילו במקום חזקה אלימתא, וכן כתב עוד בסימן ע"א ס"א סק"ד דכל פה שאסר לא מגרע בדבריו הראשונים מידי והשבינן כאלו לא אמר חובתו כלל, כיון שהפה שאסר הוא הפה שהתיר עכ"ל.

⁵⁵ קצות החושן שם א והשיג על הש"ך שאין דבריו מוכרחין דהתם גבי קטן נמי אין נאמן לומר שהעדים ידעו שהיה קטן אלא נאמן לומר שלא בדקו וסברו שהוא גדול דזה אינו אלא חזקה דאין חותמין אלא א"כ בדקוהו ואמרינן מגו במקום חזקה זו, ומשום דקילא ליה חזקה בדקוהו ומשום הכי מהני נגד חזקה זו מגו דידיה, אבל אם ידעו שהיה קטן אין זה חזקה אלא רשעים ממש שחתמו בקטן והוי מגו במקום עדים דודאי לא אמרינן, וא"כ ה"ה גבי אמנה כשאומר שהעדים ידעו מזה אינו נאמן לומר שהעדים רשעים ועשו עול, ואפילו ליכא עדים אלא מתוך טענתו נמי לא אמרינן מגו במקום עדים. ועיין נתיבות המשפט [חדושים] שם ב "ואפילו אומר שהעדים ידעו מזה ומשוי אותן רשעים (כיון דאינו עושה אותן לפסולים) נאמן במיגו" משמע נתכוין לת' דברי הש"ך שאין חזקה נמורה שלא עשו עולה כיון שאינם ממש רשעים שהרי לא נפסלו בכך וממילא אינו במקום עדים.

⁵⁶ אפילו אותם עדים עצמם והם עצמם מודים ללוה שאמנה היה, או קטן היה, או כתבתי ללות ולא לויתי, נתקיים השטר ואינם נאמנים במה שאמרו אמנה וכו' שאין אדם משים עצמו רשע, ופלגינן דיבורייהו, דבזה שאומרים כתב ידנו הוא זה נאמנים ובזה שאומרים אמנה אין נאמנים. ש"ך שם ב

⁵⁷ דמ"מ אינהו דאפסדי אנפשייהו, דלא היה להן לקנות דילמא יתקיים שטרו, והשתא דנתקיים איגלאי מילתא למפרע. סמ"ע שם ה, ש"ך שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צו. ולעיל דף יד. שקרקע אינה נגזלת⁵⁸, ואם מכרה הגזלן לאחר, אפילו לאחר יאוש⁵⁹, חוזרת לבעלים בלא דמים, והלוקח חוזר על הגנב, וכן אם מכרה הלוקח לאחר, חוזר השני על הראשון והוא חוזר על הגנב.

הגזלן שדה ומכרה, והשביחה ביד לוקח, כשבא הנגזל להוציא השרה מיד לוקח⁶⁰, מוציא ממנו גם את השבח, בין שבה הבא מאליו ובין שבה מחמת הוצאות⁶¹, אלא שיש אופנים שצריך הנגזל לשלם ללוקח עבור השבח.

וכבר התבאר שם ובב"ק דף צה: שהקפן ששילם על הקרקע חוזר הלוקח וגובה אותו מן הגזלן מנכסים משועבדים אפילו לא כתב לו אחריות, שאחריות טעות סופר הוא, ובשבח שיכול לגבות⁶², גובה מבני חורי שאינו אלא כמלוה על פה.

ט. אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין ואף על פי שאין לזה יש לזה

כבר התבאר לעיל דף סג. שאסור להקדים מעות⁶³ סחורה, כשאין לה כעת מחיר קבוע בשוק, בכדי לקבלה לאחר זמן כפי השווי שהיתה שוה בעת הקדמת המעות, שאנו חוששים שהסיבה שמחמתה מתרצה המוכר לספק את הסחורה במחיר זה הוא משום הקדמת מעות, ומעות אלו הרי הם כמלוה כיון שעדיין לר קיבל תמורתם, אולם אין איסור ה אלא מדרבנן כיון שנעשה בדרך מקח וממכר, ולפיכך התירו אם יש לסחורה שער קבוע, כיון שלמרות שאין למוכר זה יש למוכר אחר ואם כן יכל לקבל כבר עכשיו, או שיש למוכר את הסחורה בביתו, כמו הכמות שסיכמו, שאז מותר להקדים מעות עבור קבלת הסחורה.

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שעה א

⁵⁹ אפילו נמכרה לאלף זה אחר זה, שלעולם ברשות בעלים עומדת ואין יאוש בקרקע

⁶⁰ שאין במכירת קרקע גזולה כלום, ואם דר בו או נשתמש צריך לשלם שכר לבעלים,

⁶¹ טור סימן שעג וכפירוש הבי"ד בדבריו. ואף כשצריך לשלם עבור השבח, כמ"ש להלן, אינו חייב להשאיר לו חלק בקרקע, וכפירוש השני שבב"י.

⁶² לפי מה שיבואר ב"מ יד: וב"ק צו. שיש חילוק אם השביחה הלוקח בהוצאתו ואם השבח יותר מההוצאה ועוד

⁶³ שו"ע ונו"כ קעה ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אולם בפסיקה בחוב⁶⁴ אינו כמקח וממכר, לפיכך לזה או בעל סחורה שיש לו חוב, ובמקום לפרוע את החוב רוצה להתחייב לספק סחורה לפי השער העכשווי⁶⁵, וכן אם המלוה או הקונה שהמוכר חייב לו, מבקש שבמקום תשלום יספק לו סחורה בהמשך, כשער העכשווי מותר, רק אם יש ללוה בביתו את כל⁶⁶ כמות הפירות שרוצה המלוה⁶⁷,

ואם רוצים לפסוק על סמך השער שבשוק ואין למוכר את כל הסחורה צריך המוכר להחזיר לקונה את החוב⁶⁸, ולאחר מכן יתן לו הקונה את המעות עבור הסחורה.

פסק במעות⁶⁹ על חיטים והגיע זמן הפירעון ואין למוכר חיטים, ובתמורה רוצה הקונה לפסוק מחדש על יין בחוב החיטים, אסור לעשות כן אף אם יצא השער⁷⁰ אלא אם יש למוכר פירות ברשותו.

במה דברים אמורים שאסור, כאשר הקונה זקף את חוב החיטים במלוה ותמורתו דרש מהמוכר את היין. ואפי' אם לא זקף את דמי החיטים במלוה יש לאסור אם שם הקונה את דמי החיטים כפי שווים בשוק ותובע מהמוכר שיתן לו יין בשווי זה. אבל אם מבקש הקונה מהמוכר בלשון זו "כך וכך חיטים שיש לי בידך תן לי בעדם כך וכך חביות יין" מותר לפסוק על היין אע"פ שאין למוכר יין בביתו בתנאי שיצא השער. אולם יש שכתבו שהיתר זה מוגבל דווקא למקרה שיש למוכר כעת את החיטים בביתו, אבל אם אין למוכר את החיטים בביתו אין להתיר לפסוק על היין אא"ב יש למוכר את היין. פסיקה בחוב המותרת כאשר יש למוכר את הפירות בביתו, היינו אף כשלא יצא השער. וכתבו הפוסקים שמותר גם להזיל את מחיר הפירות מתחת לשער.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ קס"א

⁶⁵ ולהזיל אסור בכל גונו. עיין ברית יהודה פרק יב סעיף ה

⁶⁶ ולא דמי להלוואת סאה בסאה דסימן קס"ב סעיף ב' דסני אפי' במעט דהתם אנו חושבין אותה טיפה כאילו היא נחלטת למלוה נגד טיפה שמלוה לו ואחר שלוה בהיתר טיפה יש לו שתי טיפות מלוה עליה (ער) [עוד] שתי טיפות וכן לעולם משא"כ כאן במכירה דאין שייך לומר כן. ט"ז שם ב

⁶⁷ משום דזכי בהו מהשתא. ואף על גב דלא משיך, כי מוקרי ברשותיה מוקרי. ולא הוי ליה ריבית, הואיל ואם בא לחזור קאי עליהו במי שפרע. ט"ז וש"ך שם ג

⁶⁸ דכיון שאינו נתן לו עכשיו מעות שיוכל לקנות הטין מיד בשוק במעות אם ירצה, שמא אחר כך יתייקרו בשעת הפרעון והוי ריבית, שהרי ביצא השער הוא מפני שיכול לקנות עתה פירות בדמים שפוסק אך אם הוא תמורת חוב במה יקנה הרי לא נתן לו כלום. עיין ש"ך א

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷⁰ כיון שאינו נתן לו מעות מזומנים עכשיו שהיינו יכולין לומר הרי יוכל לקנות יין עכשיו בשוק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם אין למוכר את הפירות בביתו אבל יש לו מעות שאיתן יכול לקנות את הפירות⁷¹ אין להתיר⁷² לפסוק בכה"ג אע"פ שיצא השער.

. להלכה יש להקל שנאמן המוכר לומר שיש לו את הפירות בביתו ואין צריך להביא ראיה לדבריו. ויש המפקפקים בזה.

י. היה הוא תחילה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש ... ועל

הסיד מששקעו בכבשן

בדין זה שאנו מתירים⁷³ אם יש לו את כל הסחורה בידו יש לחלק בין אם יש למוכר את הסחורה מוגמרת שאז מותר לו להזיל את מחיר הסחורה ככל שיחפוץ, אפילו על פחות מהשער שיוצא עתה⁷⁴, אולם לא יפרש לו שמוזיל בגלל הקדמת המעות.

אבל אם אין הסחורה מוגמרת - אם היא מחוסרת שלושה מלאכות או יותר כגון תבואה שלא נקצרה, נחשב הדבר כאילו אין למוכר את הסחורה אפילו כשבידו לגמור את המלאכות, ואפילו אם יש לו מכונה (כגון קומביין) שיכולה לעשות את כל המלאכות בבת אחת⁷⁵. ואז אסור להקדים מעות וכנ"ל.

אבל אם הסחורה מחוסרת מלאכה אחת או שתיים אפילו שאינו בדיו לגמור אלא בידי שמים⁷⁶ מותר להקדים מעות ולקבלה לאחר זמן. אולם נחלקו הפוסקים אם מותר להזיל רק עד השער הזול ביותר הקיים בשוק⁷⁷. או שמותר להזיל את מחירה ככל שיחפצו⁷⁸.

ולפיכך יש להזהר שלא להקדים מעות לבעל מלאכה כגון לנגר עבור ריהוט שמייצר לפי הזמנה, או חייט שתופר לפי מידה, או סופר סת"ם שיכתוב עבורו, או עושה בתי

⁷¹ עיין חו"ד ג שאם קנה בהנאת מחילת מלוה שמועיל בשאר קנינים כדין מעות מועיל גם כאן ביש לו מעות

⁷² כדעת הב"י שדייק בן מרש"י, עיין ט"ז ד ש"ך א

⁷³ שו"ע ונו"כ שם ד

⁷⁴ ש"ך קעה ז

⁷⁵ דרכי תשובה שם ה

⁷⁶ ש"ך ח

⁷⁷ ש"ך ז בשם הטור כדעת ר"י ובב"י הביא מחלוקת הראשונים בזה.

⁷⁸ הגר"א בשעת המחבר שם שסתם, ועיין שו"ת חיים ביד לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תפילין שיעשה עבדו, וכדומה⁷⁹. אולם יכול לפסוק לשלם רק עבור חומרי הגלם הנמצאים ברשות בעל המלאכה או אם יצא בהם השער⁸⁰.

י"א שאף במחוסר שלוש מלאכות אם קנה חפץ מסוים והמוכר התחייב לגמור המלאכות מותר⁸¹.

מותר להקדים מעות לרכישת דירה למרות שמחיר הבניה צמוד למדד יוקר הבניה, אולם אין לפרש בחוזה שמחמת הקדמת המעות לא יקח ממנו יותר אם תהיה עליית מדד וכדומה, אלא יכתבו שהמחיר הוא סופי ואינו נתון לשינויים מכל גורם שהוא⁸².

יא. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה ... וחכמים מתירים

י"א⁸³ שפוסק עמו על הזבל כל ימות השנה אף על פי שאין לו זבל כלל מפני שהוא מצוי תמיד. וי"א⁸⁴ שאינו פוסק אלא בימות החמה למרות שעדיין לא נעשה זבל שהוא צבור קצת, אבל לא בימות הגשמים.

יב. ופוסק עמו בשער הגבוה

הפוסק⁸⁵ על שער שבשוק אסור לו⁸⁶ לפסוק שיתן לו⁸⁷ בפחות מהשער⁸⁸, אבל מותר להתנות שאם יוזלו פירות שבשוק מכפי שהיה השער בשעת פסיקה, שיתן לו כשער הזול, ואם יתייקרו יתן כשער העכשוי, כגון סחורה שהיא כעת עשר במאה יתנה עמו שאם תוזל ותהיה עשרים במאה בעת ההספקה יתן לו כפי השער אז, עשרים במאה, ואם יתייקר ויהיה חמש

⁷⁹ עיין ברית יהודה פרק כד הערה יח שדן בזה שאולי הוי דברים שאין להם שומא וחילק גם במזמין רק עבודה ומספק את חומרי הגלם או שמזמין את כללות המוצר

⁸⁰ שהרי יש לו ויוכל לפסוק בנפרד גם את שכר העבודה שהוא הקדמת מעות על שכר עבודה בקבלנות שמותר אך צריך לפרש שמחלק את הדברים תשלום לחומרי הגלם ושכר על העבודה. ברית יהודה שם

⁸¹ הו"ד שם א שהוי כדבר שבא לעולם וחיוב יש לו

⁸² שם כיון שאין לו שומא ידועה ועוד שהרי הוא קונה דר ידוע כחוו"ד דלעיל

⁸³ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ט הלכה א

⁸⁴ טור קעה כדעת הרא"ש ש שפסקו דחמים וכפי שהתבאר בגמ' להלן עד: ועיין ברית יהודה פרק כד הערה יז

⁸⁵ שו"ע ונו"כ שם ז

⁸⁶ ש"ך קסג ד שהרי עיקר ההיתר ביצא השער שיכול לקנות אך בפחות מהשער לא יהיה מצוי לו לקנות

⁸⁷ אולם אם לא קצב את כמות הסחורה אל התנה שיתן לו סחורה לפי התשלום שנתן לו מותר אפילו אין לו ולא יצא השער שהרי לא חלה מכירה כעת כלל אלא הרי זה כמלוה מעות על מנת לשלשם לו סחורה כשיהיה שער בזול במקום מעות ואין בזה רבית כלל. מהר"ם ש"ך גיטין ל. על פי מה שביארו בברית יהודה שם הע' לה

⁸⁸ אבל ביש לו מותר אפילו להזיל כנזכר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

במאה יתן כפי השער העכשוי עשר במאה⁸⁹, ואם לא התנה אע"פ שהוזלו נותן לו כשער הפסיקה כערך עשר במאה.

ואם רוצה הלוקח לחזור בו, צריך לקבל עליו מי שפרע, וזה מחזיר לו מעותיו, שהרי מעות אינן קונות אלא למי שפרע. ואם פירש כך והוזלו והמוכר חוזר בו ואינו רוצה ליתן לו כפי הזול, צריך המוכר לקבל עליו מי שפרע, ומחזיר לו מעות.

יג. אלא בשוק של עיירות דלא קביעי תרעייהו ... אפילו בדורמוס ... בחיטי דאנלבי וארבי דמשוך תרעיה טפי

בגדר יציאת שער יש להבחין בין ג' מיני שערים⁹⁰.

שער "כלבי וארבי" - דהיינו שער כזה שמסתמא לא ישתנה עד שעת הפירעון מותר לכולי עלמא לפסוק עליו.

"שער דורמוס" - דהיינו שער שמסתמא לא ישתנה עד שיקנה המוכר את הפירות מותר לכולי עלמא לפסוק עליו.

"שער של עיירות" - דהיינו שער שאם ילך המוכר תוך כמה ימים יוכל להשיג את הפירות אבל לאחר זמן זה ישתנה השער בזה יש אוסרים⁹¹ לפסוק על שער זה. ויש מתירים⁹². ויש להקל ברבית דרבנן שהרי אינו אלא דרך מקח וממכר⁹³.

אם יצא⁹⁴ השער בעיר גדולה אף על פי שכל העיירות הסמוכים לה אין להם שער פוסקים על שער של אותה העיר. ודוקא כשהן מסתפקות ממנה, אבל אם אינן מסתפקות ממנה אף על פי שהן סמוכות לה אין מתחשבים בה אלא בשער מקום שמסתפקים ממנה.

⁸⁹ הסכמת האחרונים דלא כש"ך עיין ברית יהודה שם הע' לו

⁹⁰ שו"ע ונו"כ שם א

⁹¹ דעת השו"ע

⁹² רמ"א שם

⁹³ ש"ך שם ג

⁹⁴ ש"ך שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם מסתפקין עיירות הסמוכות להן מעיר זו ואין בעיר זו שער קבוע הולכים אחר העיר היותר גדולה שמסתפקים ממנה.

יד. היו חדשות מארבע וישנות משלש אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו לקוטות מארבע ולכל אדם משלש אין פוסקין עד שיצא השער ללוקט ולמוכר ... פוסקין ללקוטות כשער הלקוטות

אפילו יצא השער⁹⁵ אלא שעדיין נשאר הפרש במחיר בין פירות חדשים לבין הפירות משנה שעברה שעדיין ביוקר, יש אומרים שאין פוסקין אפילו לגבי החדשים.

היו בשוק פירות של לקוטות בזול כלומר של עניים המקבלים לקט שכחה ופאה ושל בעלי הבתים ביוקר, פוסק ללקוטות כשער של לקוטות, ולבעלי הבתים כשר של בעלי הביתם אבל לא להיפך אלא אם אומר בפירוש שיתן לו פירות של לקוטות.

ויש להסתפק ביצא השער במכירות שכונתיות על סחורה פחות מובחרות ובחנויות יצא השער על בחורה מובחרת האם מותר לפסוק על שער חנויות לפי שער המכירות.

טז. הני בני בי רב דיזפי בתשרי ופרעי בטבת ... לזין

אסור מדרבנן⁹⁶ ללוות⁹⁷ הפיז או מוצר או אפילו מטבע שאינו מטבע שמשתמשים בו בדרך כלל במקום זה על מנת שיוחזר הפיז אחר הדומה לו, ודבר זה נקרא בחז"ל להלן דף עה. הלואת סאה בסאה דהיינו שמלוה לו סאה (מידה מסוימת) של חיטים כדי שיחזיר לו סאה של חיטים, ואפילו לא

⁹⁵ שו"ע ונו"כ שם ג.

⁹⁶ שו"ע יו"ד סי' קסב סעי' א.

⁹⁷ אבל אם הוא בדרך מתנה כגון במנה ע"מ להחזיר מותר (דעת רבית סי' קסב סעי' א אות ג).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

קצב לו זמן לפרעון. אסרוהו שמא יתייקר החפץ בינתיים⁹⁸ ונמצא שנותן לו יותר ממה שהלוהו ונראה כריבית, ואם לזה, ונתייקרו, נותן לו לפי הערך שהיו שוים בשעת הלוואה ואם הוזלו נותן לו הסאה שהלוהו.

והתירו חז"ל הלואת סאה בסאה בשלושה אופנים:

א. אם עשהו דמים דהיינו שקבעו בזמן ההלוואה את החוב לפרעון בכסף לפי ערך החפץ עכשיו ואפילו אם יתייקר עד הפרעון יתן לו אותו הסכום שקבעו עכשיו⁹⁹ ואז מותר להחזיר לו את הפרעון אפילו באותו מוצר לפי הערך הקצוב בזמן הפרעון.

ב. וכן אם¹⁰⁰ יש לו מעט מאותו המין, אפילו אם אינו נגיש בעת כגון שאין המפתח למקום שבו נמצא אותו המין בידו, מותר ללות עליו כמה סאין¹⁰¹ לפרוע סאה בסאה. ואם אין לו כלום מאותו המין, יתן לו המלוה מעט מאותו המין או ילוהו לו, ואחר כך ילוה לו כמה סאין. וי"א¹⁰² שדוקא לתת לו במתנה או להקנות לו מותר אחר כך ללוות ממנו אבל בהלוואה כיון דתחלת ההלוואה להוצאה ניתנה אסור. ויכול המלוה להאמין ללוה שיש לו ולהלוות לו ואינו צריך ראייה לדבריו.

ג. וכן התירו¹⁰³ אם היה לאותו מין שער בשוק, קבוע וידוע לשניהם, דהיינו שניתן להשיגו בחניות במחיר קבוע אע"פ שלא ידעו בכמה¹⁰⁴ ואז מותר ללוות סאה בסאה וזה קראוהו חז"ל יצא השער. ודיני יצא

⁹⁸ ועיין בשו"ע הרב הל' ריבית סעי' לב שאפילו לשעה קלה אסרוהו שמא יתייקר בינתיים

⁹⁹ ועיין בתשובת בית אפרים חי"ד סי' מ"ג שכתב דע"כ לא שרינן אלא בהתנה בפירוש שיפרע לו מעות אבל אם התנה שהברירה ביד המלוה לקחת חטים או מעות אין התנאי מועיל ואדרבה מגרע גרע שאם הוזלו אח"כ החטים ונותן לו מעות כפי שהיה שוה בשעת הלוואה הוי ריבית קצוצה כיון שהתנה בתחלה וע"ש שהאר"ך בזה

¹⁰⁰ שו"ע שם סעי' ב

¹⁰¹ ואפילו אם מלוה לו כולו ביחד ואצ"ל קנה בזה אח"ז שבשביל כל סאה וסאה שלוחה אנו רואין הסאה שלו כאלו היא נחלפת מיד למלוה ואם מתייקר ברשותו מתייקר: (ש"ך שם ס"ק ו)

¹⁰² ש"ך שם ס"ק ה כתלמידי רשב"א

¹⁰³ שם סעי' ג וש"ך ס"ק ט יא

¹⁰⁴ ולפיכך י"א שהדולר בא"י מותר לוותרו כמטבע כיון שיש לו שער קבוע ועיין בשבט הלוי ח"ג סי' קט אבל דעת הרבה פוסקים (עיין ברית יהודה פ"ג סעי' ט וקיצור דיני רבית לגר"מ שטרנבוך פ"ד סעי' ה) שאינו נחשב יצא השער כיון ששערו משתנה כל שעות היום במסחר בין הבנקים ולפיכך לא חשיב כיצא השער

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>



הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

השער לענין זה כדיני יצא השער לענין פסיקת פירות כנוכר. אמנם זה מותר דוקא אם הלזה יכול לפרוע לו אימת שירצה דהיינו שיכול אם רוצה לפרוע אף קודם זמן הפירעון שקבעו, אבל אם התנה שלא יקבל פרעון עד זמן מסוים וכ"ש אם התנה שלא יפרע עד שעת היוקר, אסור.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

